

1. Olearij. Gottfr. / diff. de morte et vita
fidelium cum Christo, Lipsiæ 1710.
2. Olearij. Joh. / diff. de correptione
concionatoria, Lipsiæ 1689.
3. ——— / diff. de lacrimis Christi sub
ingressum Hierosolymorum fufis,
Lipsiæ 1683.
4. ——— / diff. de resurrectione spiritua,
Lipsiæ 1698.
5. Oporini. Joach. / programma de demon-
stratione spiritus ac virtutis.
Göttingæ 1738.
6. ——— / diff. de usu doct. simplicis,
fatis contra scepticos, Göttingæ 1739.
7. Ortlob. se. Joh. Christoph. / diff. de samue,
a judice et propheta non pontifice,
aut sacerdote sacrificante, Lipsiæ
1719.
8. ——— / diff. de pacto Davidis et Abneri
contra Jabegetum, illicito, Lipsiæ 1709.

DISPUTATIO THEOLOGICA
DE
OMNISCIENTIA
DEI,

QUAM
ADSPIRANTE OMNISCIO,
P R A E S I D E
VIRO

SUMME REVERENDO, AMPLISSIMO, DIGNISSIMO

DN. JOH. CHRISTOPHORO
PFAFFIO,

SS. THEOL. D. ET P. P. ORD. CELEBERRIMO,
ECCLESIAE TUBING. DECANO, UT ET STIPENDII
THEOL. SUPERINTENDENTE GRAVISSIMO,
PATRONO ET PRAECEPTORE SUO
PIE SEMPER COLENDO,

PUBLICAE COMMILITONUM VENTILATIONI

EXPONIT

RESPONDENS
M. JOHANNES ULRICUS HELLWAG,

HEIDENHEIMENSIS

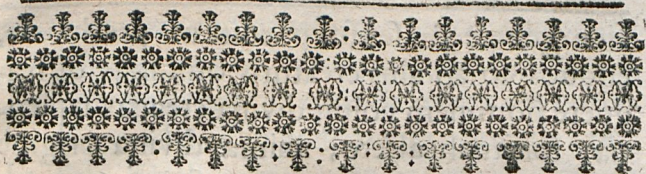
SS. THEOL. STUD. IN ILL. STIPENDIO.

AD D. FEBR. ANNO MDCCXVIII.

TUBINGÆ,
LITERIS HIOBI FRANCKII.

OMNIBUS THEOLOGICIS
DE
ARTIBUS OMNIBUS
VIZ
D. JOH. CHRISTOPHORO
P. A. P.
M. JOHANNES LUTHERUS HELFWAG.
COL. STIB. IN HELSTINGO.

PROOEMIUM.

DUæ omnino rerum illarum classes sunt, quæ latissimum omnis scientiæ objectum absolvunt, quarum etiam exquisitior cognitio Christiano homini & necessaria est, & cum voluptate utilis; Ipse DEUS & quæ Scripturæ stilo cœlestia vocamus alteram, alteram res infra cœlestes, terrestria ibidem nuncupari solita, constituunt: *ἡ γῆ* ista, omni studio summaque contentione inquirere divinius Paulus jubet Col. III, 1. His uti, eorumque usui, ne abutaris, licitam investigationem præmittere, conterranea corporis humani exposcit ratio. Jungendum vero utrumque hoc studium, vel si mavis, unum alteri subjungendum esse, vel ipsa primi hominis primigenia formatio evincere utique videtur; Duplici scilicet ideo

A 2

vitæ

vitæ genere & sensu præditi producere, coque ipso ab aliis creaturis omnibus distinguere hominem voluit divina creatrix sapientia, spirituali altero, animæ divina origine sui que creatoris imagine corruscanti apto, altero vegetabili, legitimo creaturarum inferiorum usu conservando, neque tamen morbis mortique obnoxio, ut illorum sedulum ageret præconem piūque admiratorem, justum vero horum Dominum atque Monarcham, id quod juxta revelationem, ex eripiis illis, relictisque post lapsum pauculis ruderibus colligi facile potest. Ea autem jam jam post deplorandam divinæ imaginis amissionem humani intellectus conditio est, ut circa accuratorem vel illorum indagacionem occupato, quæ suum in hisce tantum terris locum habent, ingenua Dan. Heinsii, solidæ alias, ut vocare solent, erudicionis laude insignis Viri, confessio repetenda sapissime veniat: *Quantum est quod nescimus!* ut ita quæ altioris sunt indaginis captum ejus plane multis parafangis superent, imo Paulo teste 1 Cor. II, ult. meræ ipsi *magiæ* & contradiccionis videantur.

Neque

Neque vero ideo necessitas scientiæ cujusdam
 sublimioris de DEO rebusque divinis prorsus
 cessavit, quin adhuc, quia & anima immorta-
 lis esse non desiit, in eadem vita consistit æter-
 na Joh. XVII, 3. cum enim ex communi
 omnium consensu ignoti nulla sit cupido, co-
 gnoscenda necessario quæ appetenda, & di-
 ligenda erunt quæ amanda. Est autem, in-
 stabis, viribus id post tristissimam totius natu-
 ræ corruptionem residuis factu impossibile,
 nec qui semel amisit, vitam suam revocabit
 unquam? Hic itaque demum ad vivifican-
 tem divinæ bonitatis gratiam, merito Optimi
 Salvatoris feliciter restitutam, unice erit recur-
 rendum, quæ quippe, uti ipsa novit omnia, ita
 ubi intellectus nostri deficit perspicacia, sua in
 nobis luce radiare incipit. Is enim primarius
 Optimi DEI nostri in revelationibus, à nobis
 sive auditus sive visus beneficio perceptis sco-
 pus, hæc benignissima intentio est, ut perfe-
 ctissimum atque increatum solem blandissimis
 ipsius radiis collustrati contemplari sufficien-
 ter possemus; quid quod, eo intensissimus
 hic DEI amor erga miseros nos mortales pro-

vectus est, ut scrutari saltim ista, quæ scribi de se iussit, laude insuper dignum olim reputatum, divinitusque remuneratum iri, liberalissime promiserit. vid. Psal. I, 1 2 3. Licebit ergo remotius aliquod de OMNISCIENTIA DIVINA argumentum, dissertationis hujus Theologicæ selectius thema constituere, absque adversariorum corruptelis pro virium modulo vindicare. Tu vero Sanctissime DEI Spiritus, qui omnia ipsa quoque *τὰ πάντα τῆς Θεότητος* scrutaris:

Da mihi divinum lumen tenebrasq; repelle
Verbum collustret pectora nostra Tuum!

§. I.

DElineaturi itaque prævio ipsius DEI lumine, Unum ex indiviso illo attributorum divinatorum ordine, OMNISCIENTIÆ *ἰδιώμα*, necessarium ante omnia, ob individuam eorum connexionem, in ipsa simplicissima essentia unitate fundatam, esse arbitramur, formare conceptum quendam de iis generalem, præmittereque brevem eorum *συναγραφίαν*, ut quo se respectu, tum in ordine ad ipsam DEUM *κατ' ἑσώ*, tum quoque in ordine ad res extra DEUM *κατ' ἕξω*, habeant, primo statim intuitu constaret. ATTRIBUTUM, seu Entis affectio, in metaphysicis proprietatem dicit, Enti vere convenientem, cumque eo ita convertibilem, ut tamen de ejus essentia non sit, sed illam tanquam radicem sequatur. Conf. Rudrauff. curs. metaph. p. 4. in Theologia vero *λόγῳ* illo *ᾧ τὸ Θεῶν*, attributa divina ipsissimam,
DEI

DEI essentiam notant, & dicuntur proprietates neque ab essentia Ejus, neque à se invicem realiter, sed in signo saltim nostræ rationis distinctæ, ita autem convertibiles, ut non solum in concreto, DEUM bonum, justum, omniscium, infinitum &c. salutare, sed in abstracto etiam dicere possimus: DEUS ipsa est bonitas, justitia, omniscientia, infinitudo &c. quibus itaque ceu soli DEO propriis, in qualicumque nostra Triunius DEI descriptione differentia loco specificæ, in aliarum rerum definitionibus adponi solitæ, utimur; Unde porro per se patet, eorum quoque divisiones in Theologorum scriptis passim obvias, itidem non esse reales, sed rationis saltim & captui nostro accommodatas, quando e.g. duas quasi illorum classes faciunt: ἀνεργητικῶν alteram, alteram ἐνεργητικῶν ut Kromajer in Syst. Loco de DEO. p. 179. itemque ἀκoinωνητῶν seu absolutorum & internorum, atque κοινωνητῶν, s. relativorum & externorum, ut B. Gerhard, in Schola Pietatis p. m. 16. prioribusque annumerant illa attributa, quæ pro objecto habent ipsum DEUM, & pro principio essentiam divinam, qualia sunt: Spiritualitas, Invisibilitas, Essentia Simpliçitas, Aternitas, Immutabilitas, Immortalitas, Immenfitas, Infinitudo &c. quæ suis noster limitibus circumscriptus imbecillior intellectus non nisi sub negatione imperfectionum comprehendere potest; posterioribus quæ pro principio quidem divinam quoque essentiam habent, at in objectum aliquod extra DEUM tendunt, ut, Omnipotentia, Bonitas, Misericordia, Justitia, Omniscientia, Omnisapientia, Libertas Voluntatis, Veritas &c. Superaddit tertiam quandam classẽ, quæ tanquam consecraria ex prioribus resultat B. Gerh. l. c. & eam complecti ait 1. Omnibus numeris absolutam perfectionem. 2. Adorandam Majestatem, 3. denique Summam Ejus Beatitudinem. Probe autem circa hæcenus dicta observandum est, duos hic præcipue scopulos esse sollicite devitandos. Primo quidem, ne ex multitudine horum attributorum mixtionem aliquam seu compositionem Entis Simpliçissimi inferamus; cum. uti dictum

dictum est, distinctio eorum realis non fit, sed tantum rationis, neque accidentia ea, uti in hominibus esse solent, in DEO dici queant. Vid. Krom. l. c. p. 107. Secundo, ne per secundi ordinis attributa, quicquam absolutissimæ perfectioni divinæ superadditum in tempore fuisse inferamus, licet respectum aliquem ad res extra DEUM positas id est creatas, habere dicta sint; uti enim per ipsam creationem nihil illi præter novam quandam ex parte DEI minime realem relationem, ita & per manifestata in- & post hanc attributa, nihil omnino accessisse dicendum est; quemadmodum v. g. Principi pio, felici, justo, per exercitium externum harum virtutum, quo talem in imperio aliis se præstat, nihil amplius accedit.

§. II.

Atque his quidem rite ita præmissis, propius ut ad ipsam instituti nostri executionem nos conferamus, à brevissima explicatione Vocabuli OMNISCIENTIÆ rei pertractationem ordiemur. Notat id prout ex grammatica derivatione constat, SCIENTIAM OMNIUM, non eam, quæ in habituum Aristotelicorum recensione locum suum invenire alias solet, utpote actibus externis sæpius iterandis non acquirenda demum; quin talem potius, quæ: Affectio est, sive perfectio intellectui divino, lumine infinito radiantis, naturalis, (in quo se itaque continet non per modum puræ alicujus potentia modo determinandæ, vel habitus potentiam naturalem facilitantis & perficientis, sed per modum unius simplicissimi æternique actus sibi per omnia sufficientis) quæ se ipsum DEUS, & omnia alia extra se, sive præterita deinde sint, sive præsentia, sive etiam futura, absolute seu cum conditione talia plenissime ac intime novit. Conf. omnino Dissert. III. B. D. Wölfflini de pœnit. Tyr. & Syd. à Christo pravisa pag. 51.

§. III.

Unicam esse eamque simplicissimam in DEO hanc scientiam, ut in partes vel species dispesci illa non possit, ex simplicissima

plicissima Essentia Divinae unitate manifestum est; Ob objectorum vero diversitatem, diversimode considerari illam posse, ex sequentibus patebit. Duo esse, quæ circa, OMNISCIENTIA DEI versetur; ipsum nempe DEUM, & res omnes extra eum positas, partim in proœmio, partim §. anteced. dictum est. Duos itaque etiam quasi in ramos horum respectu illa abit: Naturalem vocant Theologi nostrates priorem, seu scientiam simplicis intelligentiæ, qua seipsum DEUS novit, ac omnia quæ licet non sint, nec fuerint, nec futura sint, possibile tamen sunt, & contradictionem non involvunt; Liberam vero, seu scientiam visionis, qua novit alia omnia, in quacunq; temporis & circumstantiarum differentia ea existant. Tertiam his speciem superaddunt è Pontiff Jesuitæ, ut & è nostris Theologis bene multi, quos recenset Quenstedius P. I. Syll. p. 315. & seqq. sed diversissimo utrinque animo: Ii quidem, ut congruentiam gratiæ divinæ cum temperamento & dispositione hominis convertendi stabiliant; Causa, inquit cit Wœlflinus §. X. p. 55. cit. dissertationis, introductæ à Jesuitis scientiæ mediæ (inter scientiam simplicis intelligentiæ & visionis) est, expeditior demonstratio concordia præscientiæ divinæ cum libero hominis arbitrio, nam per illam scientiam DEUS ante omne decretum voluntatis suæ prædeterminantis, actum futurum cognoscit, quid voluntas hominis ex innata sua libertate actura esset, si in talibus vel talibus circumstantiis ista poneretur; quam vero inepte hæc imo impie fiant postea docebitur. Nostrates vero Theologi, quot quot illorum Mediam DEI scientiam (à medio participationis sic dictam, rectius autem, Scherzeri iudicio, mediatorum seu conditionatorum dicendam,) contra Prædeterministas apud Reformatos admittunt, non quasi tertiam aliquam OMNISCIENTIAE divinæ atque peculiarem speciem, sed tanquam commodam saltim scientiæ liberæ vel visionis, quatenus ea circa aliquando futura seu non futura, & simplicis intelligentiæ, quatenus circa mere possibile licet futura nunquam sint, esse autem posito hoc vel illo rerum ordine possent, versatur, eamque saltim *παχυλώς*, objective & improprie acceptam denominatione

B

natio-

nationem considerare videntur. conf. Scherz. diff. ad locum Math. XI. Ejus Syst. p. 46. Gerh. Loc. Tom. I. p. 314. Quo sensu nullum inde periculum veritati imminere certissimum est. Cur vero Reformati eam & quo jure non solum quoad verbum sed quoad ipsam rem, omnino rejiciant, infra dispiciemus ubi ex professo in medium afferentur eorum errores, quos circa hoc argumentum fovent. Nota alias etiam distinctio est, Theoreticam inter & Practicam DE! scientiam; Illam Micrælius in Heterodoxia sua Calviniana disp. IX. §. 10. describit, quod sit, Intelligentia omnium scibilium, quæ DEUS ipse non producit, ut, quando dicitur novisse seipsum, quum tamen se non fecerit ipse, peccata, quæ non probat. Math. VII, 3 vanas hominum cogitationes; quas detestatur scire autem nihilominus dicitur Ps. XCIV, 11. Hanc, quod sit cum ejus voluntate, sive absoluta sive ordinata, conjuncta, ut quæ secundum eam novit, secundum ideas in mente sua æternas, velit producere ut sint, eaque promovere & adjuvare. vid. Psal. I, 6. quæ itidem in materia Calvinistico-Prædeterministica probe erunt observanda.

§. IV.

Dari in perfectissimo Ente perfectissimam ejusmodi atque illimitatam rerum omnium scientiam, apud omnes qui Divinum Numen ejusque providentiam ceu unice attributo huic superstructam profitentur, in confesso est; Ipsi usque à distinctiori divinitatis notitia remotiores Ethnici, DEUM omnia nosse, ex solis naturæ suæ connatis principis perspexerunt, uti ex sententiis iis probari potest, quas cit. antea Joh. Micrælius Lib. II. Ethnophr. c. XVIII. p. m. 126. contra Aristotelem, cum inferioribus illius ævi OMNISCIENTIAM divinam intra angustos intellectus sui cancellos includurum, adducit, è quibus elegantem illam Morpheï hisce duobus versiculis includam:

Πάντι μὲν, πολὺ βέλτερον, ἢ πρᾶξι μὲν τι τὰ ὄντα
Ὅσα τι πρὸθεν ἔην, ὅσα τ' ἴσμεται ὑπερὸν αὐτοῖς.

apponere hac cum ἀπὸ κλήσεως placuit: quod inter ista non infini fit futura ordinis, quis in ruborem datum olim plures iri Christus docet Matth. VIII, 11, qui omni exceptione majus Spi-

Spiritus Sancti testimonium susque deque se habuisse, vel verbis vel vitæ morumque *δραζία* ostendunt. Præsertim vero, ut ad nos redeamus, OMNISCIENTIA DEI è sacris literis evidentissime demonstrari potest; & sane plura sunt, quam quæ paginis hisce includi queant, de ea Spiritus Sancti oracula, è quibus unum interim alterumve in medium attulisse juvabit. Ut vero justo hac in probatione procedamus ordine, vindicatum prius divinam perfectionem ibimus ab imperfectionibus nostræ ignorantæ certissimis causis. Tria esse maxima intellectui nostro obstacula deprehendimus, quo minus cognoscere is possit omnia vel pleraque etiam, efficientia: Esse nimirum solent quæ ignoramus, vel absentia & præterita, vel abscondita, vel denique futura, quæ itaque removenda prius ab infinita DEI perspicacia erunt, quam probare illam incipiamus; à priori illum adoptatum illud in æternum nomen **אֲנִי אֶהְיֶה אֲנִי אֶהְיֶה** *Ero qui ero*, Ex, III, 14. invictissimum simul æternitatis argumentum, vindicat; posterius cum Omnipræsentia à Regio Psalte Psal. CXXXIX, 7. seqq. sufficientissima argumentorum vi sufficienter adstrueta conciliari nequit; tertium denique omnis plane ut heri ita & hodie expert Immunitabilis, Davidi in Psal CII, 26. 27. certissima, nulla ratione permittit; Certissimum ergo quoad hæc manet: DEUS OMNIA NOVIT, id quod præterea omnes fere sacri codicis paginæ loquuntur: Audit in iis Omniscius noster **יְהוָה הוֹוֵה אֵל** *Deus Scientiarum* 1 Sam. II, 3. quia

I. In genere omnia novit, uti Ebr. IV, 13. diserte Apostolus, *omnia, ait, nuda coram ipso sunt, περὶ ἀκρυβησιμῆνα ἀπὸρτα* & intime præsentia, cum quibus conferri meretur consona iis Jacobi, omnium Apostolorum nomine prolata confessio, Act. XV, 18. Novit autem, non in eminentia illa Peripateticorum generica, secundum quam omnia aliquis inferiora nosse dicitur, qui novit præstantius, quamvis in eo comprehensum præcise non sit, quemadmodum v. g. argentum is habere dici potest qui aurum possidet, licet in auro argentum non insit. sed scientia præsentissima, distinctissimaque, ad vilissima usque objecta sese extendente, *ad capillos e. g. capitis nostri* Matth X, 39.

lacrymas, Psal LVI, 19. &c. unde in numerato quasi habet omnia opera sua, vid. Job XXXVIII. & XXXIX. ut *innumerabilis* eapropter *intelligentia* ejus jure optimo pronuncietur Psal. CXLVII, 6.

H. In specie

a.) Absentia, (quæ nobis talia videntur,) sive præterita; Huc referenda esse censeo, quæ ἀδρωποπαθῶς de libro aliquo, (quibus ab oblivione vindicare præterita solemus) divino, in Scripturis perhibentur, ut, Exod XXXII, 32. 33. Apoc XX, 12. Θεοπεποιθῶς utique de Omniscientia DEI circa absentia seu præterita, sine dubio intelligenda. Inprimis certiores nos de Scientia ejusmodi in DEO præteritorum exactissima multificius Ecclesiastes reddit, in jus vocaturum Omniscium Judicem fore asserens כֹּל-סֵתֶר־כְּעֵלֹם *omne absconditum*, sive bonum deinceps sit sive malum, c. XII. ult. quo cum conferri potest 2 Cor. V, 10.

β) Præsentia, sive manifesta ea sint sive in oculis nostris abscondita; De iis nullum est dubium; De his manifeste satis locus ex Ebr. IV, 13, supra allegatus loquitur, ubi in terminis nullam in oculis DEI creaturam ἀφανῆ εἶναι non apparentem esse haberur; quod diligentius secum pensitans Syracides meridiano sole clariores judicavit oculos Domini, circumspicientes ad omnes hominum vias & profundum quoque abyssi, intuentes hominum corda absconditasque partes, quo & sequentia prioris illius loci verba spectant, nuda insuper esse omnia docentis καὶ περ ἀρχηλοισμένα, (quæ vox proprie notat ita patefacta, quasi à collo suspensa, excoriata, & per dorfi spinam resupinata, fissa fuissent, ut tota foris & intus oculis paterent, metaphorā ab animalium sectione desumpta, prout Georgius Pafos eam explicat, qui vid. in Lex. Gr. ad hanc vocem.

Ecquid quæso magis à cognitione ejusvis alius etiam perspicacissimi absconditum est, cogitationibus in humani cordis penetralibus altissime reclusis? quas tamen perscrutari & nosse dicitur Intuitiva DEI rerum abstrusissimarum scientia, in Psal. VII, 10. כִּי יִדְרֶה בְּהֵן לְבוֹרֵי וּכְלִיֹּת אֶל־הַיִּם *explorat, probat,* cor & reus DEUS, XLIV, 22, הַיְיָ יִדְרֶה תַּעֲלָמוֹת לֵב *Ipse cognos-*

cognoscens abdita cordis. conf. Jer. XI, 20. XVII, 10. ubi de se cordis scrutinium reniumque explorationem ipse DEUS, fallere nescius, affirmat.

γ.) Denique Futura, non solum absolute talia, sed positâ conditione etiam contingentia; priorem Davides agnoscit, multisque eam encomiis ornat, in Psal. CXXXIX, 15. seqq. à quo singulari ad universale argumentatus Syracides est cap. XXIII, 30. *adeo perspecta DEO esse omnia, inferens, antequam creentur, ac si creata dudum fuissent.* Posteriorem vero luculentissima illa exempla comprobant, quæ leguntur 1. Sam. XXIII, 9. 10. Matth. XI, 21. Ibi quidem familiarissimum Davidis cum DEO suo colloquium describitur, de obfuturis ipsi si adventum Saulis instantem Keilæ esset expectaturus: *An sc. Keilitæ tradituri ipsum sint in manus Regis persecutoris nec ne?* ut fuga sibi consulere tempestive posset. Respondit ad hæc benignissimus JEHOVAH quid nisi alio se esset recepturus, sit futurum. Tria locum hunc meditati studiosè attendenda commendat D. D. D. Pfaffius in Colleg. Bibl. msc. quæ inferere heic pace Optimi Viri licebit. 1. *Duplicem esse Davidis questionem & duplicem quoque DEI responsonem, quesuisse enim illum: an si ipse mansurus Keilæ esset Saul venturus sit, & an posita hac conditione Keilitæ illum sint tradituri? Hunc respondisse ad utrumque affirmando, descendet & tradent.* 2. *Uti quæstio Davidis non fuerit de presenti, quo in ipsum animo sint Keilitæ atque Saul, sed de futuro, quid periculi ipsum Keilæ perseveraturum infallibiliter maneret, ita nec DEUM respondisse de presenti civium illorum affectu, sed de factis potius Davidis futuribilibus.* 3. *Prædixisse hic DEUM aliquid futuribile, quod fieri tamen nec voluerit nec decreverit, unde constet, dari & stare præscientiam divinam sine decreto.* hæctenus verba Dom. D. Pfaffii ad h. l. Alter locus quem ex Matth. XI. adduximus, de prævisa agit à Christo Tyrriorum & Sydoniorum vera ac salutari pœnitentia, quæ posita conditione prædicationis Evangelicæ miraculis iisdem stipatæ, qualia inter Chorazitas Bethsaïthasque ipse patrarat, infecuta certo fuisset, quem locum citatus ante B. Wölfflinus in egregio quem super illum scripsit tractatu disp. III. *solide huic explicationi vindicavit,*

cavit, quæ plura desideranti evolvenda erit. Addi his tertius poterit locus è Psal. CXXXIX. ubi Davides scientiam suarum cogitationum DEO adscribit פִּינִיחַ à *longinquo*, unde ad oculum futurorum sub conditione dari in DEO cognitionem demonstrari posse ex hac ratione putamus, quia nihil adeo incertum, in omnes horas mutabile, ab objectorum diversitate unice dependens, atque ipsæ hominum cogitationes certis nunquam regulis coercendæ.

§. V.

Atque ita sufficienter hæctenus, opinor, thesin nostram orthodoxam de OMNISCIENTIA DEI nostri dedimus probatam; Regentem tamen jam ad ista infaustum aliquem Socinum sive alium quempiam SS. Trinitatis hostem audire mihi videor: militare hæc si multum dare velint, pro divina quidem essentia, quam vero soli, quem primam nos personam vocemus. DEO Patri adjudicandum esse sint persuasi. Nostrum igitur omnino erit in arenam cum veritatis nostræ hostibus descendere, pro exoptatissimi Servatoris nostri, Sanctissimique Spiritus gloria ipsis ducibus pugnaturi; probabimus, inquam, ex purissimis Scripturarum fontibus, consubstantialem cum Patre, Filii & Spiritus Sancti ὁμοσίαν, ex competente iisdem Omniscientiæ attributo æque perspicuam, soli enim tribui id DEO posse Jesaias c. XLI, 22. 23. clare innuit, quando pro Diis haberi debere negat, qui futura prædicere nequeant, id quod scientiam eorum utique supponit. Secundam primo quod concernit Deitatis personam JESUM Christum, ἀπὸν ὁμοσίαν illud τίς δὲ τίς καὶ καὶ ἐξ ἑαυτοῦ τίς τὸ παρὰ τοῦ ὁμοσίου, omnia illum in statu etiam infimæ exinanitionis constitutum scivisse re ipsa & vere uti Formula nostræ Concordiæ notanter loquitur p. 782. ed. Rech. Scire imo debuisse si quidem Messia promissi personam sustinere voluisset, Jesaias testis est c. XI, v. 2. *Requiescet*, inquit, *super eo*, quem vers. antec. radicem Jesse & virgultum vocat de radice ejus ascendens, פִּינִיחַ Spiritus Scientiæ; Johannes experientia edoctus confirmat Evangelii sui cap. II, 24. 25. *Ipsè JESUS se non credebat iis* inde colligens, *eo quod ipse nosset omnia nec opus haberet*

beret ut quisquam testaretur de homine, ipse enim sciebat quid esset in homine; cui reliqui etiam Apostoli assentiuntur, uti videre est Joh. XVI. 30. *Scimus nunc quod scias omnia, nec opus habes ut quis te interroget, per hoc credimus quod à DEO exieris.* Alia argumenta huc inprimis quoque facientia, desumpta à iudicio universali à Patre ipsi tradito, ab opinionis contrariæ absurditate &c. brevitatis studio studiose omitto, qui plura desiderat adire haud gravabitur B. D. Thummii *Ταπεινωσις ἐσφίαν.* p. 118. seqq. 548. 549. Eiusdem repetitionem sanæ & orthodoxæ doctrinæ de Majestate Jesu Christi p. 74. 291. seqq. satis interim superque dicta probant Omniscium illum esse, in quo omnes & sapientiæ & scientiæ divinæ thesauri sunt reconditi; unicum adhuc monendum restat, non obstare assertionis hujus veritati, verba Christi Marc. XIII. 32. expressa, quibus ultimum diem, non autem sibi, quæcunque enim Pater habet ipsius quoque sunt, Joh. XVI. 15. sed *discipulis suis & nobis* ignorare professus est, ipsum enim horam nescivisse illam dici nullo modo potest, & quomodo ignorare murum poterit qui quæ ante murum immediate sunt scire se omnia dicit? merito quarit hic Basilius citante Thummio l. c. p. 564. ita quomodo Christus homo horam ultimam ignorare dici possit, qui quæ immediate illam præcessura sunt accurate novit non videmus; posito autem nescivisse eum quædam naturæ actu, secundum illam scientiam habitualem & experimentalem, quæ crescere cum ipso ab infantia debuit, juxta Jes. VII. 15. 16. & revera uti & sapientia Luc. II. 52. crevit, nihil tamen divinæ ejus scientiæ, naturæ humanæ cum ipsa τὸ λόγος ἰσοῦσθαι communicatæ, detractum iri confidimus.

Spiritui Sancto autem testimonium Paulus perhibet 1. Cor. II. 10. *Spiritus, inquit, scrutatur omnia* (non quidem scrutinio operoso, sed actu uno, simplici, æterno,) *ipsas etiam profunditates Deitatis, & quidem cum exclusione omnium extra DEI essentiam positarum rerum v. 11.* Suo hoc testimonium calculo ipse Christus adprobat Joh. XIV. 26. *Spiritus, dicens, quem miserit in nomine meo Pater meus, omnia vos docebit, quæ omnino nosse prius ipse debet; denique certissimæ id evincunt*

cunt futurorum prædictiones, quæ Spiritum Sanctum infallibilem agnoscunt Authorem, de quibus vide Act. I. 16. 1 Tim. IV. 1. 1 Pet. I. 11. neque hic opponi verba Christi Joh. XVI. 13. possunt, Spiritum Sanctum nihil à se ipso locuturum, sed quæ audierit communicaturum fore docentia, non enim ad demonstrandam Scientiæ divinæ, ex evolutione aliorum locorum satis claræ, originem, sed ostendendum potius doctrinæ cœlestis à Patre, Filio, Spirituque proficiscentis consensus, prolata fuisse, contextus docet. Reliqua huc pertinentia suppleri facili negotio poterunt ex cit. D. Thummii *Armodæus* Theologica pro Deitate Spiritus Sancti conscripta p. 69. 104. & seqq.

§ VI.

Optandum sane esset, ut sacrosancta haberetur ab omnibus in quorum efficacissimum solamen revelata propositionis nostræ: DEUS OMNIA NOVIT veritas est, quo magis dolendum multos admodum, maxime fallibili rationis suæ de præsentibus nunquam satis certæ, ductu seductos, exoptatissimam futurorum præscientiam, non sine gravi in ipsam ab hac separari nesciam DEI Omniscientiam injuria, vel verbis vel factis impugnare; De his quid sentiamus sub finem dissertationis paucis exponere animus est. Duplex modo nominavimus hominum genus finistre, vel verbis vel factis, de præscientia judicare solitum; Inter istos præsertim (quod sciam) Sociniani eminent atque Reformati quibus è Pontificiis Jesuitas, nescio quam præscientiæ divinæ congruentiam cum libero hominis arbitrio, sub mediæ suæ scientiæ involucris obtrudere nobis studentes, merito accensemus. Neque vero talia legens prolixam illorum refutationem B. L. expectabis, quæ nisi ab exercitatissimis in palæstra disputatoria viris adnetur, ridicula evadere solet, defensurus saltim meam thesin sequentia enarrabo, atque ita quod gregarios quoque milites decet conabor. Oppido quidem Socinianos falli vel inde liquet, quod per scientiæ DEI circa futura negationem fidei suæ quam promissis divinis illi solum firmiter innixis habere debent, lubricum imo plane nullum faciant; Ponam e. g. gratiosissimi

tiōsissimam de piis ex omnibus calamitatibus liberandis promissionem sæpissime in utroque fœdere repetitam, dicat mihi Socinianus aliquis, qua illam mihi ratione indubitato applicare in individuo possim, nisi in omniscium DEUM olim jam de mea salute sollicitum, fiduciam omnem reponere liceat, an non facillimus ita desperationi, animis hominum exitiali, reddetur aditus, sublata è paterna DEI nostri providentia futurorum casuum necessaria declinatione? Deinde, vaticiniorum veritatem in verisimilitudine illa DEO indigna apud Socinianos fundatam, fallibilem quia verisimilis, merito rejicimus. Porro iniquam eorum causam verba poenitendi, videnti, rogandi, expectandi, & quæ id genus alia sunt futurorum scientiam imminuere visa minime juvant; aut enim fieri iis in Scriptura quædam dicuntur, quando manifestantur; exemplo sit locus Gen. XVIII, 21. *descendam & video an fecerint Sodomite omnia juxta famam quæ ad me pervenit*, ex contextu constat, manifestare his verbis Abrahamo DEUM voluisse, suam de illorum extrema impietate scientiam; aut ἀνδραποδοτῶν quædam dicuntur, Ἰεουθεωῶν ex aliorum collatione explicanda. Denique nihil quicquam instantia illa contra nos efficient, qua ne deroget futurorum cognitio omnium Scientiæ metuunt, quando certa illa esse & determinate vera negant; habent enim suam quoque contingentia certitudinem, suamque veritatem, licet nos in utram illa partem eventura sint fugiat, à nostri vero intellectus ignorantia ad divinæ Scientiæ negationem non valet consequentia. Reformatos quod concernit, male eos omnium quæ futura sunt principium absolutum suum decretum constituere, probandum erit; Non equidem, requiri ad omnia concursus divinum contra Act. XVII, 28. sed causam eum esse, vel proximam & formalem rationem cur res aliqua sit futura, saltem negabimus, ne peccatorum, quæ quippe etiam Scientiæ divinæ & quidem Theoreticæ (de qua §. III, dictum est) objectum sunt, DEUM faciamus authorem. Probe itaque contra eos observandum est, quanquam in intellectu divino utpote simplicissimo actu

C

non

non detur prius aut posterius, scientiam tamen in signo rationis priorem decreto aliquo voluntatis esse, uti ipse intellectus ipsa voluntate prior concipitur, quæ vero objectum suum plane non necessitet, circa quod versatur non efficiendo sed præsupponendo potius ac contemplando; Hoc certum est, infallibiliter eveniunt quæcunque DEUS præscit futura & necessario, necessitate autem non consequentis, sed consequentiæ; exemplo lucem distinctioni huic affundere haud erit superfluum; futura posita conditione contingentia, nihil aliud quam propositiones ejusmodi hypotheticæ sunt: Si hoc vel illud ponas ita vel ita, hoc vel illud fiet. v. g. si Tyrri & Sydonii miraculis confirmatam doctrinam Evangelii audivissent à Christo Chorazithis Bethsaithisque prædicatam, fuissent conversi; Jam si per conversionem logicam hypotheticam hanc propositionem in catheticam resolverimus, talis evadet: Tyrri & Sydonii, qui miraculis confirmatam Evangelii doctrinam audierunt, sunt conversi; & hac ratione ostenditur non quid determinate futurum sit sive consequens, sed saltim quæ rerum connexio quis consequentiarum ordo, qui plura amat conferat Micr. Heterodox. Calv. disp. IX. Superest in recensione errorum Calvinisticorum, ut quæ supra §. III. promissimus, nunc exsolvamus, tribus verbis ostendendo cur & quo jure innoxiam ex mente nostrorum Theologorum Scientiæ mediæ appellationem repudiare prorsus soleant. Notandum hic ante omnia est, litem de voce in sensu Jesuitico quem & nos damnamus, spectatam non esse, sed cum voce ipsam futurorum sub conditione contingentium scientiam, cum absoluto decreto impossibilem, ad hoc salvandum, DEO negari. At satis id quidem in infinitam Ejus Scientiam injuriose, ut constare ex iis potest quæ §. IV. Sect. 7. & paulo ante contra Socinianos attulimus, quæ repetere supersedemus, ad finem potius properantes Jesuitas, solos ex prima hostium acie adhuc intactos, aggressuri. Abutuntur hi præscientia divina circa futura contingentia, ut supra monuimus, ad stabiliendum concursum gratiæ diviniæ

divinæ cum libertate hominis convertendi, atque ideo
 mediam suam Scientiam uti §.III. eam descripsimus, excogitarunt. Cum vero ipse ille concursus gratiæ divinæ DEO plane sit indignus, nullam quoque huic superstructam mediam Scientiam esse manifestum est, quis enim DEUM efficientem conversionis causam credat ab objecto convertendo, quod mortuum, ad conversionem ex se semper ineptum est, ita determinandum esse, ut præcise hoc vel illud temporis momentum illud conversurus, expectare debeat, quo converti & non alio possit; deinde, media Jesuitarum Scientia entia multiplicat præter necessitatem, aut enim objectum ejus spectari potest ut futurum vel non futurum, & ita ad Scientiam quam visionis vocant, aut ut possibile vel non possibile, & hoc modo ad Scientiam simplicis intelligentiæ referendum utique erit. Ut taceam ineptissimum simul hoc inventum, in quo mirifice sibi placent, esse, conciliationi gratiæ divinæ (quam destruit potius) cum libero hominis arbitrio minime par, quod ulterius probat laud. Wölflinus loc. cit. p. 58. Exulenter itaque etiam hi cum omnibus divinæ veritatis hostibus donec ad sanio rem mentem redierint. Ultimi denique qui vitæ suæ morumque *ἀρετή* testantur parvi se Omniscientiam DEI facere, plures eheu sunt quam qui enumerari queant, suis nobis coloribus depictos Sacer ille moralium Interpres Syracides ficit cap. XXIII, 27. *Quis me, stultus in corde suo dicit, videt, tenebræ circumdant & parietes operiunt me, & nemo circumspicit me, quem vereor? delictorum meorum non recordabitur Altissimus.* Capitalis hos erroris Propheta reos pronuntiavit Jes. cap. XXIX, 15. 16. *וְהָיוּ סֵמִיּוֹת וּמִצִּיּוֹת וְהָיוּ אֲבִיּוֹת וְהָיוּ אֲבִיּוֹת וְהָיוּ אֲבִיּוֹת* inquit: *Ve abscondentibus se à Jehova, ad occultandum consilium, ut sit in opaco illorum opus, & dicunt, quis videns nos & quis est cognoscens, (qui peccatis, in montium quasi molem sensim excrescentibus, oculos Optimi DEI, gratiosissimo alioquin erga pios lumine micantes impediunt, id quod peccatis tribuitur Jes. XLIX, 2. adeo-*
 C 2 que

que in remotissimas ab iisdem valles ipsos se deprimunt; infelicissime simul præludentes, isti impiorum conditioni, quam ita infelicem futuram Christus à priori occultatione serio nos abstracturus, prædixit Luc. XXIII, 30. coll. Apoc. VI, 16. ut in ea constituti montibus operiri & vindicem hoc modo Justissimi Judicis oculum effugere posse, sint anxie, sed frustra, exoptaturi. quando nimirum sicut pergit Propheta) *ob perversionem suam sicut lutum figuli reputabuntur. nunquid enim opus dicit ad factorem suum non is fecit me, & figmentum ad suum figulum non intellexit*; Utinam altissime omnium istorum mentibus infixæ oculisve præfixa tria ista semper hærent: Aurem supra nos esse qui omnia audiat, oculum qui omnia videat, & librum in quo omnia cogitata, dicta & facta inscribantur, plures sane futuri essent, qui in id elaborare unice studerent, cujus remuneratorem liberalissimum extitutum se DEUS promissit, contra, sibi caveant, ne quid justissimo Judici exosum admitterent, & sic æternum omnes gavifuros de Optimi DEI sui omnium, futurorum inprimis, Scientia fore pollicerer, experturosque cum in hac vita, solidum esse & immobile in omni fortuna illorum solatium, qui ad Petri instar Joh. XXI, 17. ipsum Servatorem Omniscium testem invocare possunt sui in illum amoris, tanquam de reciproco affectu certissimorum, tum vero quam maxime in altera ex Rom. VIII, 29. non suos præscivisse solum, sed & ordinasse ad *συννοησίας τῆς εὐδαιμονίας* τῆς ἡμῶν OMNISCIMUM Patrem, cui cum Filio & Spiritu Sancto sit gloria, honor & imperium in secula seculorum

A M E N.

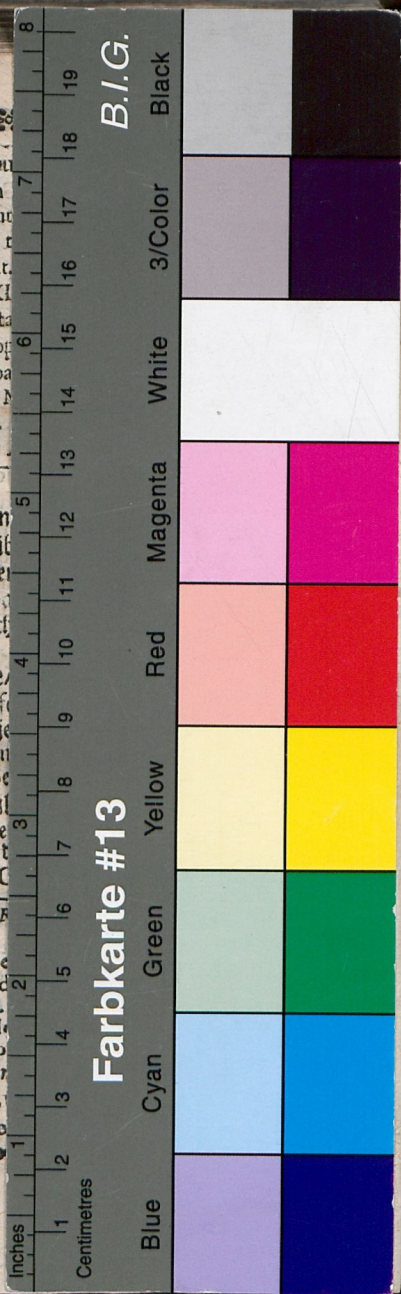
00 A 6314

Sb.

17

Bl. 141

DISPUTATIO THEOLOGICA
DE
OMNISCIENTIA
DEI,

QUAM

ADSPIRANTE OMNISCIO,
PRAESIDE
VIRO

SUMME REVERENDO, AMPLISSIMO, DIGNISSIMO

DN. JOH. CHRISTOPHORO
PFAFFIO,

SS. THEOL. D. ET P. P. ORD. CELEBERRIMO,
ECCLESIAE TUBING. DECANO, UT ET STIPENDII
THEOL. SUPERINTENDENTE GRAVISSIMO,
PATRONO ET PRAECEPTORE SUO
PIE SEMPER COLENDO,

PUBLICAE COMMILITONUM VENTILATIONI

EXPONIT

RESPONDENS

M. JOHANNES ULRICUS HELLWAG,

HEIDENHEIMENSIS

SS. THEOL. STUD. IN ILL. STIPENDIO.

AD D. FEBR. ANNO MDCCXVIII.

TUBINGÆ,
LITERIS HIOBI FRANCKII.